

ALGIRDAS DEGUTIS

Kultūros, filosofijos ir meno institutas

LIBERALIOSIOS PASAULĖŽIŪROS APORIJOS

Aporias of the Liberal Worldview

SUMMARY

The regime of political correctness that is now dominant in the West is an upshot of a specific ideology, namely, that of the new liberalism. The basic premise of the ideology is moral and cultural relativism, closely linked to egalitarianism. The new liberalism, engaged as it is in the project of creating an “open society”, has been taking an ever more aggressive stance towards traditional Western culture. Tolerance, openness and hospitality to the Other are the highest liberal values. The elevation of these values requires the downgrading of traditional Western values. The liberal struggle against “discrimination”, led in the name of a more open society, requires a curtailment of traditional liberties and a lowering of cultural and moral standards. The liberal struggle against “xenophobia” has been evolving into xenophilia – an ideology of guilt-ridden Western suicide. Cultural egalitarianism is even more destructive than its predecessor, economic egalitarianism.

SANTRAUKA

Vakaruose vyraujantis politinio korektiškumo režimas yra specifinės ideologijos – naujojo liberalizmo – viešpatavimo išraiška. Paminė šios ideologijos prielaida yra moralinis ir kultūrinis reliatyvizmas, sujungtas su egalitarizmu. Naujasis liberalizmas vykdo „atviros visuomenės“ kūrimo projektą užimdamas vis labiau agresyvią poziciją tradicinės Vakarų kultūros atžvilgiu. Tolerancija, atvirumas ir sveitingumas Kitam yra aukščiausios naujojo liberalizmo vertybės. Šių vertybių aukštinimas reikalauja tradicinių Vakarų vertybių žeminimo. Liberalioji kova su „diskriminacija“ siekiant atviresnės ir nerinkesnės visuomenės reikalauja tradicinių laisvių ribojimo, kultūrinių bei moralinių standartų žeminimo. Liberalioji kova su „ksenofobija“ vis labiau virsta ksenofilija – atgailaujančių Vakarų savižudybės ideologija. Savo destruktivumu kultūrinis egalitarizmas žymiai pranoksta jo pirmtaką – ekonominį egalitarizmą.

RAKTAŽODŽIAI: politinis korektiškumas, liberalizmas, atvira visuomenė, kultūrinis egalitarizmas.

KEY WORDS: political correctness, liberalism, open society, cultural egalitarianism.

„KARAS SU TERORU“

Pradėkime nuo smulkių ir tarsi nereikšmingų dalykų. Ką galvojate, kai oro uoste prieš jums lipant į lėktuvą iš jūsų atimamas kišeninis peiliukas? Galvojate: *dura lex, sed lex*? O gal burbate, kad valstybė be reikalo riboja jūsų laisvę ir tampa vis labiau policinė? Pareigūnas turėtų jums paaiškinti, jog vyksta karas su teroru, todėl jiems tenka imtis tokių atsargumo priemonių. Jeigu prieštarausite sakydamas, kad dėmesį jiems derėtų telkti į keleivius su musulmoniškų šalių pasais, būsite nesuprastas ir net pats tapsite įtartinas. O jeigu mėginsite taip „pasišakoti“ kurioje nors Vakarų Europos šalyje aiškindamas, kad saugumo priemonių nepatogumai turėtų būti užkraunami ne visiems, o tik tiems, kurie savo išvaizda panašūs į 9/11 žudikus, tai rizikuosite atsidurti teisme, kur *jūs* būsite apkaltintas dėl religinės ar rasinės nesantaikos kurstymo. Kai 2003 m. Prancūzijos mokyklose buvo uždraustas hidžabas, islamiškoji moterų skara, tai kartu buvo uždraustas *krikščioniškas* kryželis. Didžiojoje Britanijoje filantropas Bobas Geldofas ir pilietinių laisvių gynėjai protestuoja prieš „nebritišką“ įstatymą, leidžiantį įtariamąjį sulaikyti 42 dienoms nepateikiant kaltinimo. Valdžia teisinasi, kad tokia priemonė reikalinga teroristinių išpuolių prevencijai. Abi pusės akivaizdžiai remiasi prielaida, kad jeigu laisvės turi būti ribojamos, jos turi būti ribojamos *visiems*, o ne kokiais nors specifinei žmonių kategorijai.

Turime paradoksalią situaciją: grėsmę kelia puikiai žinoma žmonių kategorija, tačiau saugumo priemonių nepato-

gumai užkraunami Vakarų šalių gyventojams. Savo piliečių laisvės ir saugumo gynimo vardu Vakarų valstybės riboja jų laisves ir apsunkina jų gyvenimą. Pati grėsmė oficialiai apibūdinama kaip „teroras“: oficialioji formulė skelbia, kad vyksta globalinis „karas su teroru“. Žinoma, tokiam kare visi gali būti traktuojami kaip užsislėpę teroristai. Bet pačios formulės alogizmas – kaip galima kariauti su kovos taktika? – verčia kelti klausimą, kodėl vengiama įvardyti priešą? Todėl, kad apdairiai siekiama neprovokuoti jautraus islamo pasaulio? O gal todėl, kad bijoma nusižengti savo pačių tikėjimo dogmai – kad priešų nėra, yra tik nesuprasti arba įskaudinti draugai?

Vakarų politinis elitas net išsiriešdamas gina islamą („didžiąją ir kilniąją taikos religiją“, pasak prezidento Busho) nuo „apsišaukėlių“, kalbančių jo vardu. Todėl nors Bin Ladenas nuolat skelbia, jog vyksta islamo džihadas prieš Vakarų ir ypač prieš Ameriką, Didįjį Šėtoną, ir nors jį kartoja imamai Vakarų šalių mečetėse, patiems vakariečiams nevalia su juo sutikti ir viešai pakartoti: „Taip, vyksta islamo džihadas prieš Vakarų“. Tokio pasisakymo autorius būtų apkaltintas religinės arba rasinės nesantaikos kurstymu. Kad ir kokius žvėriškumo ir vandalizmo aktus musulmonai vykdytų Vakarų šalių miestuose, vakariečiams nevalia „saujelės ekstremistų“ piktadarybių sieti su islamu ar atvirai prabilti apie islamiškųjų getų Europoje pavojų arba apie šliaužiančią Europos islamizaciją. Islamo problemą Vakaruose gaubia slogi politiškai korektiška

tyla. Reti drąsuoliai, kurie apie ją prabyta – Oriana Fallaci, Brigitte Bardot, Markas Steynas, – atsiduria tarp kūjo ir priekalo: tarp bylinėjimosi Vakarų teismuose už nesantaikos kurstymą ir mirties nuosprendžio už islamo išžeidimą. Daugeliui jų tenka slapstyti nuo musulmoniškų žudikų savo pačių šalyse – pavyzdinis yra olandų politiko Geerto Wilderso atvejis.¹ Atrodo, jog valdančiajam elitui Vakaruose jo piliečių saugumas ir laisvė rūpi kur kas mažiau nei islamo nekaltybės išsaugojimas.

Tačiau jeigu islamas nekaltas, kas kaltas? Štai ką mums sako du garsūs Vakarų filosofai. Pokalbyje apie 9/11 įvykius ir jų priežastis Jacquesas Derrida svarsto: „Turbūt darome klaidą manydami, jog terorizmas yra visada sąmoningas, organizuotas, tikslingas ir apskaičiuotas: būna istorinių ir politinių ‚situacijų‘, kai teroras veikia ... tarsi pats savaime, vien kaip tam tikro aparato, susiklosčiusių jėgos santykių padarinys, kai niekas ... jo net nesuvokia ir nesijaučia už jį atsakingas.“ Ir toliau jis retoriškai klausia: „Ar negali būti teroro be žudymo? Ar negali būti taip, kad neveikimas, nenorėjimas žinoti, kad kažkur pasaulyje žmonės miršta nuo bado, nuo AIDS ir t.t., yra ‚daugiau ar mažiau‘ sąmoningos ir tikslingos teroristinės strategijos atmaina?“² Aiškiai įtaigaujamas atsakymas, kad teroristų veiksmai buvo tik reakcija, atsakas į tikrąjį terorą – į mūsų (Vakarų) nesirūpinimą žmonių vargais visame pasaulyje. Kita garsenybė, Jürgenas Habermasas, taip pat nesunkiai suranda „gilumines“ teroro priežastis: „Politiškai nesutramdžius ne-

žaboto kapitalizmo, pasaulį niokojanti visuomeninės stratifikacijos problema liks neišsprendžiama. Pasaulio ekonominės raidos netolygumus būtina išlyginti dorojantis bent jau su destruktiviausiais jų padariniais – kalbu apie ištisų regionų ir žemynų nepriteklių ir skurdą... [To nepadarius] Vakarai bus suvokiami kaip engėjas“.³ Šią jo mintį galime pratęsti: engėjui galima ir reikia priešintis, nors galbūt ne tokiais kraugeriškais metais; tad kol Vakarai nepasitaisys, kol nenustos būti kitų suvokiami kaip engėjas, tol jie turės terorizmo problemą, ir patys bus dėl jos kalti.

Tad du buvę filosofiniai antagonistai sutaria dėl teroro problemos priežasčių: kalti galiausiai yra ne tie, kurie vykdo teroro aktus, o tie, kurie nesiima veiksmų, šalinančių dingstis terorui. Tai yra ištis stebėtina išvada, nes ji implikuoja, jog galima užsitraukti kaltę dėl kieno nors (nusikalstamų) veiksmų nieko nedarant, net miegant. Šią jų išvadą galima suprasti tik tarus, jog Derrida ir Habermasas pasaulį įsivaizduoja kaip savotiškus slaugos namus, kur slaugės (Vakarų šalys), privalančios pavalgydinti ir apkuopti savo pacientus („trečiąjį pasaulį“), apleidžia savo pareigas ir dėl to jų alkani pacientai pradeda maištauti ir siautėti. Arba kitaip – Vakarų jie įsivaizduoja kaip globalinį „socialinį darbuotoją“, kuriam pavesta (kieno?) rūpintis viso pasaulio neįgaliaisiais ir kuris bet kokią blogą neįgaliejuų elgesį privalo įrašyti į savo paties neatliktų darbų arba nuodėmių sąrašą ir už jį atgailauti keldamas aukštyn savo rūpinimosi kitais kartelę.

SENTIMENTALUSIS HUMANIZMAS

Nors šis pasaulio vaizdas atrodo gana absurdiškas, jis yra esminė Vakarų politinio ir intelektualinio elito pasaulėžiūrinio arba ideologinio konsensuso dalis. Politiškai korektiška nuostata islamo problemos atžvilgiu nėra atsitiktinė: ji išplaukia iš šio ideologinio sutarimo, kurio poveikis destruktiviai reiškiasi įvairiausiose Vakarų gyvenimo srityse. Šis sutarimas yra fundamentalesnis už politinę dešinę/kairės skirtį; ir nors kairė yra aktyvioji konsensuso pusė, o dešinė velkasi iš paskos, kartkartėmis kaišiodama pagalius į ratus ir kovodama su „perlenkimais“, abi pusės vadovaujasi iš esmės ta pačia pamatine vizija.

Šią viziją galima apibūdinti kaip sentimentalų humanizmą. Postuluodamas kaip idealą visų žmonių lygybę, bet reğėdamas jų faktinę nelygybę realiame pasaulyje sentimentalusis humanistas kremtasi dėl pažemintųjų padėties ir smerkia tvarką, kuri tokį pažeminimą gimdo arba toleruoja. Atotrūkį tarp savo idealo ir tikrovės traktuodamas kaip neteisingos tvarkos liudijimą jis imasi pastangų tai tvarkai demaskuoti, taisyti, stumti ją didesnės lygybės link. Pažemintieji, jo supratimu, nėra atsakingi dėl savo pažemintos padėties, veikiau jie yra neteisingos visuomeninės tvarkos aukos, tad jo simpatijos visada yra jų pusėje. Tiesą sakant, gailėstingumas, rūpinimasis pažemintaisiais tokiam humanistui atstoja arba nustumia į šalį visas kitas moralines dorybes. Kitaip ir būti negali – juk tarus, kad nelygybę toleruojanti visuomenė nėra teisinga, tampa atmetini arba bent jau įtartini visi joje naudojami žmonių vertinimo kriterijai.

Neteisingos visuomenės moralė tampa tik „moralė“, akių dūmimu visuomeninės spaudos aukoms.

Ši vizija iš esmės skiriasi nuo tos, kuria Vakarų pasaulis vadovavosi per didžiąją dalį savo istorijos. Žmonių vargai nebuvo pagrindas krimstis dėl neteisingos tvarkos, nes kiekvienas buvo Dievo valioje ir nešė savo kryžių. Vargai ir negandos buvo arba pelnyti, arba Dievo siųsti kaip išbandymai. Nelaimėliai galėjo tikėtis paramos, bet tik savanoriškos. Padėtis, žinoma, turėjo pasikeisti blėstant tikėjimui apvaizda ir išsižiebiant rojaus žemėje viltims. Būdamas ateistas arba agnostikas sentimentalusis humanistas negali kaltę dėl pažemintųjų padėties suversti jiems patiems, likimui ar Dievui. Jis turi ją užkrauti kažkam šiame pasaulyje, turi surasti žemišką skriaudiką ir prispaudėją. Nors Vakarų visuomenės netoleruoja prievartos, spaudos ir pavergimo – formaliai visi jų nariai yra laisvi ir niekam neleistina prievartauti nekaltą asmenį – už šios tvarkos fasado, šio humanisto požiūriu, turi slypėti giluminė prievarta ir spauda, nes laisvių lygybė esant šiai tvarkai retai virsta rezultatų lygybe. Užėmus šią apriorinę poziciją, giluminės prievartos paieška negali būti nesėkminga. Juolab, kad kitaip krintimosi aistra netektų savo objekto.

Grįžkime prie Derrida ir Habermaso argumentų. Savo aiškinimuose jie aki-vaizdžiai atlieka moralinę ir priežastinę inversiją – sukeičia vietomis agresorių ir auką kartu apversdami priežastingumo kryptį. Teroro priežastis jiems yra ne teroristai, o tam tikros jų veiksmus sąlygo-

jusios aplinkybės, dėl kurių galiausiai yra atsakingi Vakarai. Tad nors formaliai dėl išpuolių yra kalti jų vykdytojai, moralinė atsakomybė ir reali kaltė tenka jų aukai. Šis „giluminių priežasčių“ aiškinimas gali atrodyti išvalgus ir originalus, net jeigu ir skandalingas. Tačiau iš tikrųjų jis atliekamas pagal seną schemą, kuria naudojasi visi „pažangūs“ socialiniai kritikai, pradedant marksistais ir baigiant dekonstruktyvistais.⁴ Tokiuose aiškinimuose bet kokia probleminė pažemintųjų elgsena pateikiama kaip „socialinė problema“, t.y. kaip elgsenos subjektui nepalankios socialinės arba globalinės aplinkos rezultatas. Toks problemos apibūdinimas leidžia tos elgsenos priežastį nukelti už probleminio subjekto sąmoningo pasirinkimo ribų ir traktuoti ją kaip deterministinį veiksni, į kurį jis kompulsyviai reaguoja. Dėl šio selektyvaus determinizmo atsakomybė dėl problemos nuimama nuo probleminio subjekto pečių ir perkeliama į platesnę visuomenę. Pakaltinamumas tampa selektyvus – tik neprobleminiai žmonės atsako už savo veiksmus ir todėl būtent jie turi pakelti „socialinės problemos“ sprendimo našta.

Tokių aiškinimų formulė atrodo taip: dėl X blogos padėties ar blogos elgsenos yra atsakingas (kaltas) ne X, bet jį supanti nedraugiška (priešiška) socialinė ar globalinė aplinka. Siekiant problemą išspręsti reikia tą aplinką padaryti jam draugiškesnę. Pvz., jeigu X yra vagiliaujantis benamis, reikia jam skirti butą; jeigu X yra skurde ir ligose besimirkdantis „trečiasis pasaulis“, reikia, kad Vakarai jam duotų daugiau pinigų; jeigu X yra musulmonų teroristas, reikia stiprinti kovą su islamofobija. Žodžiu, X atsako-

mybę reikia pirmiausia kolektyvizuoti („visi esame kalti“ arba „kalta sistema“), o po to surasti konkretnę pakaltinamą agentą, kuriam ją galima suversti. Visada galima būti aprioriškai tikram, jog ieškant „giluminių“ priežasčių atrastoji priežastis bus koks nors vakarietiškos visuomenės elementas arba bruožas, netenkinantis socialinio ar globalinio teisingumo reikalavimų: „turtinė diferenciacija“, „kolonializmo paveldas“, „ksenofobija“ ir t.t. Už tokį bruožą reikia atsiprašinėti, mokėti išpirką arba jį eliminuoti.

Faktiškai čia turime senąją egalitarizmo argumentą, kuriame gėrybių perskirstymo idėją papildoma simetrinė *blogybių* perskirstymo idėja. Jo pamatinę mintį bene geriausiai suformulavo buvęs JAV teisingumo ministras Ramsey Clarkas: „Mūsų taikstymasis su sąlygomis, kurios gimdo antisocialinę elgesį, yra didžiausias mūsų nusikaltimas.“⁵ Bausmė, jo požiūriu, nėra tinkamiausias atsakas į nusikaltimą, nes ji nepašalina giluminių antisocialinio elgesio priežasčių – skurdo, diskriminacijos ir kitokio „socialinio“ neteisingumo. Keistis turi ne nusikaltėlis, o „sistema“. Kaltė už blogą elgesį turi būti perskirstoma – bent iš dalies nuimama nuo probleminių veikėjų, perstumiami į jų socialinę aplinką, į platesnę visuomenę. Iš esmės, nusikaltamumas yra įkaltis prieš visuomenę. Tarsi pritardamas Clarkui, mušeika iš miuziklo *Vestsaido istorija* šaukia: *I'm depraved on account of I'm deprived!* Šioje sampratoje visuomenė, kuri nesudaro patenkinamų gyvenimo sąlygų visiems savo nariams, o kai kuriuos iš jų net atstumia ir „marginalizuoja“, turi skubiai pati taisytis ir imtis priemonių toms sąlygoms gerinti.

Sąlygų gerinimo priemonės, žinoma, kainuoja, ir tą kainą galiausiai turi mokėti neprobleminiai žmonės. Kitaip saktant, faktiškai turi būti baudžiami nekal-ti žmonės. Dar daugiau, tokios priemo-nės ne tik neišsprendžia problemos, bet ją gilina. Probleminės grupės tą gerinimą suvokia kaip likusios visuomenės prisi-pažinimą dėl kaltės už jų padėtį. O šis suvokimas jas skatina ir drąsina elgtis būtent tuo būdu, kuris tą sąlygų gerini-mą išprovokavo. Susikuria ydingas sim-biotinis ryšys, kai proteguojamoji pusė gali darytis vis išžulesnė ir agresyvesnė, o gailėtingoji proteguojanti pusė tegali jaustis vis labiau kalta. Veikia Charleso Murray „nenumatyto skatinimo dėsnis“: „kiekvienas socialinės paramos aktas di-dina padėties, kurią tą paramą provo-kuoja, grynąją naudą.“⁶ Kuo blogiau el-

giasi selektyviai neveiksni grupė, tuo di-desnę kaltę (socialinę ir net globalinę at-sakomybę) turi prisiimti likusi visuome-nė, o kuo didesnę kaltę ji prisiima, tuo neatsakingiau arba agresyviau ta grupė gali elgtis – tokia yra šios eskalacijos lo-gika. Sentimentali savigrauža dėl „paže-mintųjų“ padėties ir toji moralinė inver-sija, kai pelnyta bausmė kaskart virsta nepelnyta dovana, logiškai veda į gailės-tingosios pusės susinaikinimą.⁷ Tokio ydingo simbiotinio ryšio pavyzdžiai yra juodaodžių nusikalstamumas Ameriko-je, dėl kurio aprioriškai kaltinamas bal-tųjų amerikiečių rasizmas, čigonų nusi-kalstamumas Europoje, dėl kurio visada kaltinama europiečių ksenofobija, ir, ži-noma, musulmonų pasaulinis džihadas, dėl kurio vis atkakliau kaltinama vaka-riečių islamofobija.

„HITLERIO KERŠTAS“

Tiesą saktant, sentimentalioje retori-koje visi pasaulio nevykėliai, nelaimėliai ar nusikaltėliai yra tik aukos, kurių skriaudikas yra galingasis Vakarų pa-saulis. Būtent dėl šio galingumo Vaka-rams keliami ypatingi moraliniai reika-lavimai – jie turi ne tik pripažinti savo kaltę dėl pasaulio vargų, ne tik dalintis savo turtais, bet ir patys turi radikaliai taisytis – išsižadėdami viso to, kas Va-karus padarė Vakarais. Jie turi tapti „at-vira“ visuomene, kuri svetingai atsive-ria Kitam, kuri nediskriminuoja žmonių, nenubrėžia ribos tarp savų ir svetimų. Tiksliau, ji nubrėžia tą ribą, bet tik tam, kad svetimus traktuotų geriau už savus. Šios retorikos kvintesenciją išreiškia Derrida ir Emmanuelis Levinas. Derrida agituoja už „begalinį“ teisingumą

kaip begalinį „svetingumą“ – už atsivė-rimą „tam, kuris nėra nei laukiamas, nei kviečiamas. Bet kuriam, atvykstančiam kaip absoliučiai svetimam lankytojui, naujam atvykėliui, neidentifikuojamam ir nenumatomam, žodžiu, visiškai ki-tam“.⁸ Šią besąlygišką ksenofiliją Derrida skelbia kaip moralinį idealą, kaip aukščiausiąją dorybę, taip radikalizuo-damas ir globalizuodamas įprastąjį „so-cialinį teisingumą“, kurio ambicijos ap-siriboja atskira visuomene. Panašiai do-ros pasaulį suvokia Levinas: kiekvienas turime jausti kaltę už varganą bet kurio žmogaus padėtį pasaulyje – net nebūda-mi jam niekuo išipareigoję, net jo nepa-žinodami. Turiu būti slegiamas neprisi-imtoms atsakomybės, kuri „plyti už ribų to, ką galėjau ar negalėjau padaryti ki-

tam, tarsi būčiau atsidavęs kitam žmogui dar iki būdamas atsidavęs sau pačiam“.⁹ Dar daugiau, pats „mano buvimas pasaulyje arba mano ‚vieta saulėje‘, mano buvimas namuose, – ar tai nėra jau užėmimas erdvės, priklausančios kitam žmogui, kurį jau engiu, marinu baidu arba išstumiū į trečiąjį pasaulį; ar tai nėra atstūmimo, atskyrimo, nutrėmimo, apnuoginimo, žudymo aktai?“¹⁰

Derrida ir Levinas rašo vakariečiams ir leidžia jiems suprasti, jog doras žmogus yra tas, kuris jaučia kaltę dėl pačios savo būties pasaulyje ir ją gali išpirkti tik atsiduodamas ir tarnaudamas Kitam – ir kuo svetimesnis Kitas, kuriam jis atsiduoda, tuo iškilesnę moralinę aukštumą jis pats pasiekia. Atsidavimas saviems – savo artimiesiems, savo tėvynainiams – esąs moraliai bevertis, nes bepigū atsiverti tiems, kuriuos myli, kuriems simpatizuoji arba su kuriais jautiesi savas tarp savų. Pratešiant šią logiką iki galo: aukščiausią savo moralinio kilimo viršūnę moralinis didvyris pasiekia tada, kai jis atsiveria ir atsiduoda svetimiausiam – savo mirtinam priešui.

Šios ksenofiliškos ir galiausiai savižudiškos nuostatos išsivyravimą Vakaruose kai kurie autoriai taikliai vadina „pomirtiniu Hitlerio kerštu“ Vakarams.¹¹ Jų argumentas atrodo maždaug taip: nacizmo nusikaltimus apibrėžę ne kaip tradicinės moralės paniekinimo, bet kaip liberalios tolerancijos neigimo padarinį, pokario liberalai nusprendė, kad gelbstint pasaulį nuo ateities genocidų būtina be gailesčio kovoti su visomis netolerancijos, rasinio, tautinio ir kitokio uždarumo apraiškomis. Tolerancijos stoką ir diskriminaciją paskelbę didžiausią yda, besąlygišką toleranciją ir nediskri-

minaciją jie iškėlė į doros pjedestalą. Nuo tada atsiverimas Kitam ir toji ksenofilija, kurią aukština Levinas ir Derrida ir kuriai pritaria Habermasas, pamažu išsivyravo kaip Amerikos ir Vakarų Europos valdančiojo elito ideologija. „Atviros visuomenės“ kūrimo ir „kovos su diskriminacija“ šūkiu apšviestajam Vakarų elitui tapo ideologiniu taranu, kuriuo traiškomos atžagarių vakariečių pastangos išlaikyti savo visuomenių savybę atsitveriant nuo Kito. Nuo tada pradėjo formotis politinio korektiškumo (PK) režimas ir multikultūralizmo kultas, funkcionuojantys kaip svertai Vakarų moralinių bei kultūrinių pagrindų dekonstravimui ir demontavimui. Nuo tada plačiai atsivėrė Vakarų šalių sienos masinei migracijai iš trečiojo pasaulio. Normalus žmonių prisirišimas prie savo tradicijos ir kultūros, priešinimasis svetimųjų antplūdžiui, t.y. noras išsaugoti savo visuomenę kaip savo, liberalaus elito tapo suvokiamas ir traktuojamas kaip lygiavertis nacizmui.¹² Tai ir yra „Hitlerio kerštas“ Vakarams.

Jų argumentą galima papildyti. Atviros visuomenės projektas ir multikultūralizmo kultas semiasi jėgų iš reliatyvizmo – įsitikinimo, kad nėra nei objektyvios tiesos, nei objektyvių vertybių, ir kad visos pretenzijos į tiesą ar objektyvų vertinimą yra tik arogancijos, netolerancijos arba fanatizmo apraiška. Reliatyvistui visi žmonės yra verti pagarbos, visos nuomonės vienodai vertos dėmesio, visi gyvenimo būdai sveikintini, visos kultūros vienodai vertingos ir „barbaras yra tas, kuris mano, jog yra barbarų“.¹³ Amerikoje šią reliatyvizmo ir kultūrinio egalitarizmo poziciją sėkmingai propagavo Franzo Boaso antro-

pologinė mokykla, „kritinės teorijos“ (Frankfurto mokyklos) atstovai – Theodoras Adorno, Maxas Horkheimeris, Herbertas Marcuse ir Erichas Frommas. Europoje ją stūmė dekonstruktyvistai, tokie kaip Michelis Foucault ir Derrida, patys patyrę Claude'o Lévi-Strausso (Boaso bendraminčio) įtaką. Ir stūmė ją taip sėkmingai, kad apibūdinamas Amerikos universitetų studentų nuostatas Allanus Bloomas prieš dvidešimt metų įsimenančiai rašė, kad juos „vienija tik jų išpažįstamas reliatyvizmas ir egalitarizmas. Šiuos dalykus jiems sieja bendra moralinė intencija. Tiesos reliatyvumas jiems yra ne teorinė išvalga, bet moralinis postulatų, laisvos visuomenės sąlyga. ... [Jie yra] atviri viskam ir jiems nėra priešų, išskyrus žmogų, kuris nėra atviras viskam“.¹⁴

Reliatyvistas teigia lygią visų kultūrų vertę, todėl jis turi būti pasiryžęs pasmerkti savąją, jeigu ji kaip nors domi-

nuoja – nes dominavimas reliatyvizmo pasaulyje yra didžiausioji yda ir nuodėmė. Todėl reliatyvistas atgailauja dėl „europocentrizmo“, „logocentrizmo“, „baltojo rasizmo“, „krikščioniškojo fundamentalizmo“, „patriarchalizmo“, „homofobijos“ ir t.t. Šiais pejoratyvais jis siekia pažeminti tą vertybių hierarchiją ir žmogiškųjų santykių tvarką, kuri nuo seno spontaniškai ir organiškai klostėsi teisiniuose Vakarų visuomenių rėmuose, ir kartu siekia išaukštinti jos alternatyvas. Vakariečių savimana, kurią jis tariamai demaskuoja, jam byloja diskriminacinę, tad ir smerktiną jų požiūrį į kitas kultūras bei gyvenimo būdus. Kad pasaulis taptų teisingesnis, ši savimana turi būti diskredituota ir atmesta. Kultūrinio egalitarizmo pasaulyje jai nėra vietos. Reliatyvistas vakariečiui sako: „Taisykis, atsiverk Kitam, svetimam, atmestam, marginalizuotam – arba būsi pasmerktas kaip nacistas ir fašistas“.¹⁵

Literatūra

1. Bloom, Allan, *The Closing of the American Mind*, Simon and Schuster, 1987.
2. Borradori, G., *Philosophy in a Time of Terror: Dialogues with Jürgen Habermas and Jacques Derrida*, University of Chicago Press, 2003.
3. Brimelow, Peter, *The Alien Nation: Common Sense About America's Immigration Disaster*, Random House, Inc., 1995.
4. Burnham, James, *Suicide of the West: An Essay on the Meaning and Destiny of Liberalism*, Gateway Editions: Washington D.C., 1985 [1964].
5. Clark, Ramsey, *Crime in America*, New York: Simon and Schuster, 1970.
6. Degutis, Algirdas, „Reflections on Western Self-Deconstruction“, *Athena: Filosofijos studijos*, 2007, Nr. 3, p. 31–52.
7. Degutis, Algirdas, „Atskirtis, įtrauktis ir ksenofilijos baigtis“, *Athena*, Nr. 1, 2006, p. 132–149.
8. Degutis, Algirdas, „„Atviros visuomenės“ sąlygos“, *Athena* (spaudoje).
9. Derrida, Jacques, *Adieu to Emmanuel Levinas*, Stanford University Press, 1999.
10. Finkelkraut, Alain, *The Defeat of the Mind*, trans. J. Friedlander, Columbia University Press, 1995.
11. Frazer, Nancy, „From Redistribution to Recognition? Dilemmas of Justice in a 'Post-Socialist' Age“, *New Left Review*, I/212, July-August 1995.
12. Hayek, Friedrich, *Teisė, įstatymų leidyba ir laisvė*, II, Vilnius: Eugrimas, 1998.
13. Kimlicka, Will, *Contemporary Political Philosophy*, Oxford: Clarendon Press, 1990.
14. Kimlicka, Will, *Politics in the Vernacular: Nationalism, Multiculturalism, and Citizenship*, Oxford: Oxford University Press, 2001.
15. Krauthammer, Charles, „Defining Deviancy Up“, *The New Republic*, November 22, 1993.
16. Lasch, Christopher, *The True and Only Heaven: Progress and Its Critics*, New York: W.W. Norton, 1991.

17. Lasch, Christopher, *The Revolt of the Elites and the Betrayal of Democracy*, W.W. Norton & Co., New York, 1996.
18. Magnet, Myron, *The Dream and the Nightmare: The Sixties' Legacy to the Underclass*, Encounter Books: San Francisco, 1993.
19. Minogue, Kenneth, *The Liberal Mind*, London: Methuen, 1963.
20. Moynihan, Daniel Patrick, "Defining Deviancy Down", *American Scholar*, Winter 1993.
21. Murray, Charles, *Losing Ground: American Social Policy, 1950 - 1980*, Basic Books, 1984.
22. Nisbet, Robert, *The Quest for Community*, Oxford University Press, 1953.
23. O'Shea, Lester, *A Cure Worse Than The Disease: Fighting Discrimination Through Government Control*, Hallberg, 1999.
24. Platonas, *Valstybė*, Vilnius: Mintis, 1981, VIII knyga.
25. Rieff, Philip, *The Triumph of the Therapeutic*, ISI Books: Wilmington, Delaware, 2006 [1966].
26. Scruton, Roger, *A Political Philosophy: Arguments for Conservatism*, Continuum: London, New York, 2006.
27. Singer, Peter, *Animal Liberation*, rev. ed., New York: Avon Books, 1990 [1975].
28. Sorokin, Pitirim, *The American Sex Revolution*, Boston: Porter Sargent, 1956.
29. Sowell, Thomas, *The Vision of the Anointed*, Basic Books, 1995.
30. *The Levinas Reader*, Sean Hand, ed., Oxford: Basil Blackwell, 1989.
31. West, Diana, "Geert Wilders: Prisoner of Islam", *Townhall.com*, July 03, 2008.
32. West, Diana, *The Death of the Grown-Up: How America's Arrested Development Is Bringing Down Western Civilization*, New York: St. Martin's Press, 2007.
33. Wildavsky, Aaron, *The Rise of Radical Egalitarianism*, American University Press, Washington, D.C., 1991.

Nuorodos

- ¹ Diana West. Geert Wilders: Prisoner of Islam // *Townhall.com*, July 03, 2008.
- ² Knygoje G. Borradori. *Philosophy in a Time of Terror: Dialogues with Jürgen Habermas and Jacques Derrida*. – University of Chicago Press, 2003, p. 107–108.
- ³ Ten pat, p. 36.
- ⁴ Žr.: Algirdas Degutis. Reflections on Western Self-Deconstruction // *Athena*, 2007, Nr. 3, p. 31–52.
- ⁵ Ramsey Clark. *Crime in America*. – New York: Simon and Schuster, 1970, p. 43. Prisiminkime taip pat Carterio, liberaliausio JAV prezidento, atradimą: „We found the enemy, the enemy is us.“
- ⁶ Charles Murray. *Losing Ground: American Social Policy, 1950–1980*. – Basic Books, p. 212.
- ⁷ Plačiau apie šią savižudišką eskalacijos logiką žr.: Algirdas Degutis. Atskirtis, įtrauktis ir ksenofilijos baigtis // *Athena: Filosofijos studijos*, Nr. 1, 2006, p. 132–149.
- ⁸ Jacques Derrida. *Adieu to Emmanuel Levinas*. – Stanford: Stanford University Press, 1999, p. 128–129.
- ⁹ *The Levinas Reader*. – Oxford: Basil Blackwell, 1989, p. 83.
- ¹⁰ Ten pat, p. 84.
- ¹¹ Peter Brimelow. *The Alien Nation: Common Sense About America's Immigration Disaster*. – Random House, Inc., 1995, p. xvii. Diana West. *The Death of the Grown-Up: How America's Arrested Development Is Bringing Down Western Civilization*. – New York: St. Martin's Press, 2007, p. 129–131.
- ¹² Pranašiška parlamentaro Enocho Powello kalba „Kraujo upės“ 1968 m. Britanijos parlamente apie grėsmę Britanijai dėl masinės afrikiečių migracijos į šalį ir apie būtinybę ją sustabdyti tapo įkalčiu prieš jį patį. Britų liberalų jis buvo politiškai sunaikintas.
- ¹³ Lévi-Strausso aforizmas, cituojamas pagal: Alain Finkielkraut. *The Defeat of the Mindlander*. – Columbia University Press, 1995, p. 58.
- ¹⁴ Allan Bloom. *The Closing of the American Mind*. – Simon and Schuster, 1987, p. 25, 27.
- ¹⁵ Didžiulį vaidmenį šiame Vakarų juodinimo darbe atliko Edwardas Saidas su savo „orientalizmu“, padėdamas pagrindus akademinėi „poststudijų“ pramonei, demaskuojančiai įvairius Vakarų gyvenimo aspektus.

B. d.